

Юринець Ю. Л.,
професор кафедри
конституційного і адміністративного права, д.ю.н., доцент

Кузьо Ю.В.,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний Авіаційний університет

ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Виборча система - сукупність правил і законів, що забезпечують певний тип організації влади, участь суспільства у формуванні державних, представницьких, законодавчих, судових і виконавчих органів, вираження волі тієї частини населення, яка за законодавством вважається достатньою для визначення результатів виборів легітимними.

Уже впродовж 26 років вибори в Україні відбуваються регулярно й більш-менш демократично за формою. Постає запитання: чому владні інститути, які прямо чи опосередковано формуються шляхом виборів, мають такі низькі рівні довіри з боку українців [1, с.33].

Вибір парламентарями певної моделі виборчої системи є завжди ситуативним і залежить від багатьох факторів. Та все ж найголовнішим чинником, який обумовлює необхідність внесення змін до виборчого законодавства є розвиток суспільних відносин, особливо, коли даний процес має глибинний характер і призводить до трансформації економічних та соціальних процесів.

Але жодної досконалої схеми не існує. Мажоритарна система сприяє встановленню працездатного уряду і забезпечує зв'язок народних депутатів із своїми виборцями. А пропорційна виборча система забезпечує відповідне до симпатій виборців представництво в парламенті основних політичних сил та гарантує у парламенті місця для різноманітних меншин [2, с.41].

За різних політичних обставин на виборчу систему можуть покладатися найрізноманітніші завдання, як то: сприяння стабілізації партійної системи і структуризації суспільства, забезпечення представництва "меншин", обмеження

впливу крайніх політичних сил і т.д. А тому ефективність виборчої системи, в першу чергу, залежить від того, наскільки виборча модель є адекватною загальному політичному розвитку країни, а також, наскільки система здатна забезпечити виконання завдань, які на неї покладаються. Адекватність виборчої системи загальному політичному розвитку передбачає відповідність виборчої моделі розвитку партійної системи, розвитку політичної культури, типу політичного режиму і т.д. [3, с.99].

В Україні поки що не сформована ефективна нормативно-правова база та процедурні правила, які визначають формування механізму взаємодії як у рамках системи державно-управлінських відносин, так і в рамках її відносин з інститутами громадянського суспільства. Насамперед це стосується проблеми взаємовідносин між різними гілками влади, оскільки відсутність належної взаємодії між ними – особливо між законодавчою і виконавчою структурами державної влади – до останнього часу породжувала наявність джерел конфліктності в українському суспільстві [4,с. 210].

Ефективність виборчої системи полягає не в тому, яким чином вона забезпечує представництво та відображає громадську думку, а на основі чого формується урядова більшість. Принаймні ефективність може проявитися не настільки у вираженні громадської думки представницьким органом, як у здатності уряду проводити власну політику [5].

Аналізуючи трансформацію вітчизняної виборчої моделі, її також слід розглядати крізь призму розвитку політичної системи. Головне завдання, яке покладається на систему політичних виборів в країнах перехідного типу полягає в тому, щоб забезпечити ненасильницький перехід державної влади від одних виборних представників суспільства до інших в результаті вільного, рівноправного, заснованого на дотриманні законів волевиявлення громадян [2].

Окрім необхідності переходу до пропорційної виборчої системи з відкритими списками, хочемо наголосити ще на кількох моментах, необхідних для того, аби виборча реформа стимулювала позитивну трансформацію політичної системи: для посилення зв'язку між виборцями та народними депутатами розподіл місць у парламенті між партіями має відбуватися на рівні регіональних багатомандатних округів в належній пропорції (в ідеалі, від 10 до 15 мандатів у кожному); задля ротації парламенту та потрапляння до його складу нових партій на цьому етапі має бути встановлений невисокий виборчий бар'єр

(3–4 %) в загальнонаціональному масштабі; необхідно заборонити або принаймні істотно обмежити теле- й радіорекламу політичних партій та рекламу на зовнішніх носіях [1, с.64].

Доводиться констатувати, що політики вкотре декларують необхідність проведення виборчої реформи з головним акцентом на запровадження пропорційної системи з відкритими списками. Але ми вже мали втрачені для реформ 2009 і 2014 рр. Очевидно, ця найважливіша для прискорення розвитку нашої країни реформа не може бути реалізована самими політиками у простий "робочий" спосіб. Широкій громадськості слід консолідуватися і шукати важелі впливу на цю ситуацію. Без зміни виборчої системи нам не вдасться вирватися з замкненого кола неефективних реформ і почати рухатися вперед до розвитку країни, адже всі реформи в інших сферах залежать від політиків та їхніх рішень. А хто в нашій країні ухвалюватиме політичні рішення, залежатиме від закону про вибори народних депутатів України [4, с.255].

Отже, опираючись на проведене дослідження можемо констатувати, що для України є найбільш ефективною пропорційна виборча система, оскільки вона в найбільшій мірі здатна забезпечити демократичність і поступальність розвитку суспільства.

Література

1. Гончарук В.П. Проблема ефективності виборчої системи сучасної України // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. – 2001, - Вип. 37. С.16-20.
2. Кравченко В. В., Пухтинський М. О. Науково-практичний коментар закону України “Про вибори народних депутатів України”. — К., 1998.
3. Рейнолдс Е., Рейплі Б. Посібник з розроблення виборчих систем: Пер. з англ. – К.: Норма-Друк, 2003. – 168 с.
4. Козаков В. М. Соціально-ціннісні засади державного управління в Україні : монографія / В. М. Козаков. – К. : Вид-во НАДУ, 2007. – 284 с.
5. Юринець Ю.Л. Конституційне право України Навчальний посібник // Ю.Л. Юринець. – Ужгород : ФОП Бреза, 2014. – 368 с.